

SÖYLEŞİ-Diyanet'in Türkiye'sinde Kadınlar! Avukat Özge Demir

Özge Demir: Moda, annelik, şefkat vurgusuyla kuşatma altındayız

08 Şubat 2016

Hukukçular, sağlıkçılar, akademisyenler, gazeteciler... Hayatın her alanındaki kadınlar bir hafta sürecek röportaj dizisinde "Diyanet Türkiye'si"nin kadınlar için nasıl bir yer haline geldiğini konuşacak, buradan çıkış mücadelesinin yollarını tartışacak.

2016'nın ilk ayında Türkiye'de 11 kadın öldürüldü. Kadın cinayetleri artık adli bir vaka değil, ülkedeki gerici siyasi iktidarın politikalarının doğrudan bir sonucu. soL, Türkiye'nin kadınlar için nasıl bir ülke haline geldiğini, her gün çeşitli şekillerde ifade edilen kadın düşmanlığının kaynaklarını, gericiliğin toplumsal yapıyı kadınlar için neler vaat eder hale getirdiğini hukukçu, sağlıkçı, akademisyen, gazeteci kadınlara sordu.

Bir hafta sürecek röportaj dizisinde soL'un ilk konuğu İstanbul'da yaşayan Hukukta Sol Tavır Derneği üyesi bir avukat olan Özge Demir.

Türban önce Danıştay'ın bir kararıyla avukatlar için, daha sonra memurlar ve son olarak da hakimler için serbest bırakıldı ve adliyelere girdi. Türbanın adliyelere girmesi aslında hukuk sisteminin dinin etkisine daha fazla açılmasıyla da paralel gelişti. Bu süreci, AKP'nin hukuk alanında yürürlüğe koyduğu gerici dönüşümü nasıl değerlendiriyorsunuz?

AKP iktidara geldiği günden beri, hem devlet kurumlarını ve toplumsal alanı piyasalaştırmak ve gericileştirmek için özel bir çaba sarf ediyor.

Özellikle devlet kurumlarının gericileşmesi, sünni iktidarın da kurumsallaşması anlamına geliyor. Devlet kurumlarını gericileştirme hamlesi ilk kez, aydınlanmanın en önemli kalesi olan üniversitelerden başlamıştı. O zaman da benzer bir söylemde bulunmuştuk. Meselenin "özgürlük" kapsamında ele alınamayacağını, Türkiye açısından siyasi konjonktürden bağımsız olarak bir türban tartışmanın yapılamayacağını söylemiştik.

Meselemiz tam da türbanın neyi örttüğü üzerine aslında... Hakimlerin, savcılarının, memurların türban takması şu anlama gelir: Devletin mahkemeleri çeşitli dinsel simgeler takarak yargılama yapmaktadır.

Türbanın adliyeye, yargının tüm kurumlarına girmesi bağımsız, tarafsız, laik kararların çıkacağı düşüncesine vurulan büyük bir darbe. Bir de tarafsız, bağımsız ve laik olmayan bir mahkemede yargılananlar açısından düşünelim, müştekinin veya sanığın hakkaniyete uygun yargılama yapılacağına veya ceza verileceğine olan inancı kalır mı?

Türbanlı hakim, memur, savcının olması çok dikkat çekmişti ancak ülkenin içinde bulunduğu kaos ortamında unutup gitti haliyle. Arkasından Başbakan Ahmet Davutoğlu'nun açıkladığı mesailerin cuma namazına göre düzenlenmesine ilişkin genelge geldi. Bu adımlardan birine göz yummak, arkadan gelen sel felaketine engel olamamak anlamına geliyor.

Üstelik uygulama hem Anayasa'yla hem de yargıçların bağımsızlığı ilkesi ile doğrudan çelişkilidir.

Bu dönüşümün mesleki mücadelenizdeki etkilerini ve kadınların hukuk mücadelesine yansımalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Dinci gericileşmenin AKP ile başladığını söylemek tarihsel anlamda oldukça yanlış olacaktır ama AKP ile ivme kazandığı hatta meşrulaştığını söylemek gerekli.

Bunun etkisini, sadece avukatlarda değil, toplumun tüm kesimlerinde görüyoruz aslında. Tecavüz eden Kuran kursu hocası, Diyanet'in pedofiliye adeta hoşgörülü yaklaşımı, tecavüzlerin yaygınlaşması... Daha birçok örnekte mağdurun her zaman kadın olduğuna şahit oluyoruz. Bu elbette bir tesadüf değil.

'MODA, ANNELİK, ŞEFKAT VURGUSU İLE KUŞATMA ALTINDAYIZ'

Müvekkillerinin kaderiyle aynılaştan bir hukukçu kaderi var mı? Gericilik/dinselleşme kadınların hukuk mücadelesine hangi cisimler altında sızıyor?

“Kadın” başlığı özel bir anlam ifade ediyor dinci gericileşme için. Eve kapanan, çocuklarına bakan, okumayan, namus ile çerçevlenen; şiddete, çocukken aile içinde cinsel istismara maruz kalan veya evlenince eşinin tecavüzüne uğrayan ama yine de ailesini korumak adına ses çıkarmayan, herhangi bir konuda görüşü olmayan “yok hükmünde - hep mağdur olan” bir kadın istiyorlar. Kadınların toplumun her alanından çekilmesi gibi hukuk alanından da çekilmesi gerek iktidarın oluşturduğu ideolojiye göre.

Diğer taraftan toplumun gericileşmesi ile birlikte kadın avukatların da mağduriyeti artıyor. Her gün bir kadının öldürüldüğünü, tecavüze uğradığını duyduğumuz bir ülkede kadın avukatın bu gericileşmeden sıyrılabilmesi mümkün mü?

Bir de tabii kadın avukatların toplumun diğer kesimlerine göre daha saygın, ekonomik özgürlüğünü kazanmış eğitilmiş olan bir kesim olduğu düşünülür. Halbuki daha modern görünümlü kadınlara da gericilik başka yönleri ile saldırıyor ve fark edilmiyor. Gericileşme her zaman “savulun ben geliyorum” demiyor!

Moda, annelik ve şefkat vurgusu, belli bir yaşa gelince evlenip çocuk sahibi olma zorunluluğu ile öyle bir toplumsal kuşatma altındayız ki, modern olarak tarif edebileceğimiz kadının kendisi bile pek çok gerici unsuru barındırıyor. Örneğin kadın erkek ilişkilerinde normalleştirilen “sahiplenme hissi, kıskançlık” gibi duygu ve hissiyatlar... Bunlar bir tutku veya arzu olarak görülüyor ve kadınların da bunları kanıksaması hatta "kıskanmayan erkek mi olur", "beni çok sevdiği için bu eziyetleri yapıyor" şeklinde bu baskıyı gerekçelendirmesi isteniyor. Yani “modern” kadın öldürülmediği zaman evcilleştiriliyor ve kadın gericileşmenin bizzat kendisini talep eder hale getiriliyor.

HACİZLERDE MASAYA YUMRUĞUNU VURACAK ERKEK AVUKAT ARIYORLAR

Kadın olmaktan kaynaklı avukatlıkta yaşadığınız genel sıkıntılar nelerdir? Ne gibi zorluklarla karşılaşılıyorsunuz?

Sadece avukatlıkta değil, kadınların ekonomik yaşama katıldığı her yerde benzer sıkıntıları yaşadığının tahmin ediyorum.

Bunlardan ilki sanırım sık sık gördüğümüz hukuk bürolarının askerliğini bitirmiş erkek avukat talebidir. Ülkenin her yerine gönderebileceği, hacizlerde masaya yumruğunu koyarak borcu söke söke alabileceği veya erkeğin egemenliğini kullanarak hukuki sorunları halledebileceği fikri yaygın.

Bir diğerk mesele, kadınlara verilen ücretlerin düşüklüğü, genelde kadın avukatlara erkeklere oranla daha düşük maaş verildiği gerçeği var.

Okulu yüksek ortalama ile bitirmiş, çalışkan ve disiplinli bir arkadaşımın işe girdikten bir süre sonra sevgilisi olmuştu ve patronu ne zaman arkadaşımı elinde bir telefonla görse, sevgilisi ile konuşmakla suçluyordu. Sevgilisi olduktan sonra dikkat hatası yapmaya başladığını söylemişti pek çok kez. Aslında bunun iş dünyasında ve hukukta tanımı açık, mobbing.

Elbette kadının iş dünyasında tacize uğradığı, mobbinge maruz kaldığı zaten bilinen bir gerçek.

Tabii çok önemli bir sorun da kadınların hamilelik dönemi. Birçok işçi avukat olan arkadaşıma iş görüşmesinde 2-3 yıl evlenmeme ve hamile kalmama şartı sunulduğunu biliyorum. Sonra yakın bir süre içinde hamileliği üzerine yasal ücretli izin kullanması istenmediği için işten çıkartılan bir arkadaşım oldu.

'TECAVÜZE UĞRAYAN KADINA HALA BEKARET TESTİ YAPILYOR'

Mahkemelerden oldukça yaygın bir şekilde kadın düşmanı kararların çıkıyor olması genelde "erkek adalet" ya da "eril yargı" gibi kavramlarla açıklanmaya çalışılıyor. Sizce bu kavramlar üzerine şekillenen bir mücadele yolu yeterli olur mu?

Yapılan yargılamada erkeğin, "erkeklik" duygusunun, ataerkil yaşam biçiminin merkezde olduğunu biliyoruz. Yargılayanların kadına böyle bir bakış açısı olduğunu kim inkar edebilir?

Şiddet veya tecavüz mağduru kadınlara kolluk ya da adli makamlar tarafından haklarının bildirilmemesi, kadınların sosyo-ekonomik güçlerinin yetersizlikleri, devlet yetkililerinin bilhassa kolluk kuvvetlerinin tavrı daha baştan kadını yaftalaması elbette mağduriyetin açıklanmasını ve mücadeleyi zorlaştırıyor. Hakimlerin, savcılarının yaklaşımı da pek farklı değil. Kadının türbansız oluşu, gece dışarda oluşu, alkol almış olması, birden fazla erkekle birlikte zaman geçirmesi zaten sanığın cezalandırılmaması için sebep. Böyle bir kadının zaten erkeği tahrik ettiği fikri var. Hala tecavüze uğrayan kadınların bekaret testine tabi olabildiğine tanık oluyoruz.

13 yaşında cinsel istismara uğrayan kızın rızası olur mu, olmaz ama bundan hüküm kuruluyor. Utanmasalar 13 yaşında kıza dönüp, 26 tane erkek ile niye birlikte oluyorsun diye soracaklar. İstismarcısından hamile kalsa, bizzat hükümet yetkililerinin baskısı ile doğurmak zorunda kalacak.

Ancak hedef tahtasına eril yargı mekanizmasını koyduk diyelim ve sorunu bu eril yargıyı yıkararak çözmeye and içtik! Nasıl bir çözüm önereceğiz? Hakimleri, savcılarını çağırıp kadın sorunu üzerine mi eğiteceğiz, yoksa mahkemelere daha çok kadın hakim savcı atanmasını mı sağlayacağız?

Bunların her birini yapsanız da, AKP'nin dinci gerici dalgasına karşı duramazsınız. Bunları yapmayalım demiyorum, elbette el birliği ile yapalım ama yanına bazı şeyleri de eklemek zorundayız. Örneğin eril yargılamasının kökenini oluşturan ve basıncısını her geçen gün daha da hissettiğimiz toplumsal gericileşmenin karşısına da çıkmak gerekiyor. Toplumunu "daha iyi" yönetebilmek ve emekçi halkın üzerinden daha çok kazanç elde edebilmek için dinsellemenin boyutu her geçen gün daha fazla artırılmakta. Tüm bunlarla savaşmadan yalnızca eril yargı mekanizmasını görmek ve onunla savaşmak sonuç getirmez.

Tam tersinden de sorulabilir. Denebilir ki, peki bu dinci gericileşmeye topyekun karşı koyduk, yeni bir politik sistemde, yeni bir devlet ve yargı mekanizması inşa ettik. Yargıdaki eril hakimiyet sorununu çözebilecek miyiz? Elbette çözülmeyecek, ancak çözülmesi için dinci gericileşmeyi ve ataerkil sistemi yaratan ekonomik sebepleri değiştirmiş, zemini yok etmiş olursunuz!

Hukuk alanında kadınların verdiği mücadeleyi nasıl değerlendiriyorsunuz ve sizce neler yapılabilir?

Tüm bu başlıkları toplumun genelindeki gerileşmeden ayrı düşünemeyiz. Evet AKP ile birlikte karanlık bir dönemden geçtiğimiz açık. Ancak tek sorunumuz AKP de değil, sistemin tamamı, ataerkil düşünme biçimini yaratan ekonomik ve politik sebeplerle toplumsal alanda mücadele etmeliyiz. Ancak diğer yandan bizler, avukatlar olarak hukuki nihilizmin boşvermişliğine de düşemeyiz. Modern hukukun büyük bir kazanım olduğunun farkına vararak, mücadelemizde onların silahlarını da onlara karşı kullanmalıyız. Her alanda ama kendi alanımızda birbirimiz ile dayanışma içinde olmak ve omuz omuza yükselmek zorundayız.

<https://haber.sol.org.tr/toplum/diyanetin-turkiyesinde-kadinlar-avukat-ozge-demir-modannelik-sefkat-vurgusuyla-kusatma>